

REDAKCJA NAUKOWA
MIROŚLAW BANASIK

WOJNA W UKRAINIE I JEJ IMPLIKACJE DLA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

Difin

Wstęp

Podczas gdy natura wojny jest trwała, to za sprawą nowych technologii jej charakter nieustannie się zmienia, co potwierdzają zakończone i trwające konflikty zbrojne. Z punktu widzenia bezpieczeństwa Polski doświadczenia z wojny Federacji Rosyjskiej z Ukrainą są niezwykle istotne. Pozwalają nie tylko na poznanie konsekwencji użycia sił zbrojnych w przyszłości, ale również zrozumienie i rozważenie, czego nasi potencjalni oponenti nauczyli się w trakcie ponad dwóch lat zmagania zbrojnych. Dokonując oceny trwającego konfliktu, ważne jest, aby unikać wyciągania niepoprawnych wniosków lub dokonywania niewłaściwej ekstrapolacji ich znaczenia.

W chwili oddawania monografii do druku wojna rosyjsko-ukraińska znajdowała się w impasie. Ten impas był wynikiem konkurujących ze sobą strategii, z których jedna koncentrowała się na utrzymaniu zaanektowanego terytorium, a druga na wyeliminowaniu z niego wrogich sił, niestety bez środków do osiągnięcia tego celu. Biorąc pod uwagę równowagę sił celów przeciwstawnych państw, to wydaje się, że Federacja Rosyjska obecnie osiąga lepsze wyniki niż Ukraina. Jej sukces polega na tym, że kontroluje znaczną część terytorium Ukrainy i jest mało prawdopodobne, że zostanie z niego wyparta w inny sposób niż poprzez działania lądowe, co obecnie wydaje się to niemożliwe. Co więcej, wątpliwe jest, żeby Ukraina była w stanie wygenerować w najbliższym czasie siły potrzebne do wyzwolenia i utrzymania Donbasu oraz wyparcia Rosjan z pomostu lądowego prowadzącego do Krymu. Hipotetycznie konieczna byłaby międzynarodowa koalicja, aby wygenerować wystarczającą liczbę żołnierzy, siły bojowej i zdolności uderzeniowych potrzebnych do wyzwolenia okupowanego terytorium, ale zmaterializowanie się takiej koalicji jest bardzo mało prawdopodobne. Mało prawdopodobne jest też to, że przy ograniczonych zasobach będzie możliwe osiągnięcie

przez Ukraińców celów wojny przy pomocy precyzyjnych uderzeń i lekkich formacji zbrojnych. Stąd też wypływa wniosek, że wojny prowadzone w oparciu o fizyczne niszczenie strony przeciwnej przy pomocy solidnych wojsk lądowych zdolnych do zajmowania terytorium dzięki przytłaczającej sile ognia nie są reliktem przeszłości. Po drugie niezdolność Ukrainy do wygenerowania siły potrzebnej do wyparcia Rosjan i utrzymania wyzwolonego terytorium oznacza, że wojna na wyniszczenie może trwać do czasu strategicznego wyczerpania Ukrainy.

Wojna w Ukrainie, mimo że na pierwszy rzut oka wydaje się, że jest prowadzona w starym stylu przypominającym pierwszą wojnę światową, to na pewno jest inna. Z całą pewnością wyznacza nowe trendy, do których można zaliczyć wykorzystanie kosmosu, technologii informacyjnych, cyberprzestrzeni, stosowanie oddziaływania wielodomenowego, a także integrowanie nie tylko wszystkich domen operacyjnych, ale i sfer oddziaływania kinetycznego i niekinetycznego. Równoległe z klasycznym konfliktem militarnym mamy do czynienia z oddziaływaniem w szarej strefie, bez angażowania sił kinetycznych. Taka strategia jest tańsza niż uciekanie się do konwencjonalnych form konfliktu, co okazało się skuteczne w wielu sytuacjach. Dla przykładu, Iran wykorzystuje szarą strefę do realizacji swoich interesów na Bliskim Wschodzie, podobnie jak robią to Chiny, które nie ograniczają się do Morza Południowochińskiego.

Wojna w Ukrainie skłania do stawiania wielu pytań. Dla przykładu: czy precyzja jest w stanie pokonać masę, czy utrzymywał się będzie trend oddalania się od siebie walczących wojsk skutkujący obniżaniem się mobilności, jak autonomiczne środki bezpilotowe zmieniają obraz przyszłego pola walki, jak na ten obraz wpłynie robotyzacja i nowe technologie, czy na przyszłe konflikty powinny być gotowe większe i bardziej odporne siły zbrojne, a nie mniejsze i lżejsze, które do tej pory były preferowane?

Pytania można mnożyć. Wydaje się jednak, że już dzisiaj można zaobserwować pierwsze symptomy przechodzenia z ery wojny humanocentrycznej w erę działań wojennych zdominowanych przez sztuczną inteligencję i zintegrowane formacje autonomiczne gotowe do działania zgodnego z filozofią prowadzenia wojny mozaikowej. Oznacza to, że koncepcje wykorzystania sił zbrojnych powinny ewoluować. Armia musi odważnie wkraczać w nowe i wymagające obszary poznawcze, aby pomóc przewidywać i adaptować się do przyszłych wymagań operacyjnych, pozostając otwartym na nową terminologię oraz uregulowania doktrynalne.

Poza zrozumieniem zakresu potencjalnych wyzwań na polu bitwy, z jakimi siły zbrojne mogą zmierzyć się w przyszłości, powinny one dysponować

również wiedzą, umiejętnościami i zdolnościami do walki oraz adaptacji. Oznacza to, że powinny robić to, co jest sytuacyjnie odpowiednie do przetrwania i wygrania z przeciwnikiem. Dogmatyczne trzymanie się idealistycznych poglądów na wojnę i działania wojenne, które opierają się na aksjomatycznych twierdzeniach jest nieprzydatne dla sił zbrojnych, zarówno instytucjonalnie, jak i operacyjnie.

Kluczowym wnioskiem z wojny w Ukrainie jest konieczność dokonania zmian w procesie planowania, programowania i budżetowania sił zbrojnych, co w konsekwencji powinno doprowadzić do pozyskania zdolności operacyjnych koniecznych do odpowiadania na przyszłe wyzwania i zagrożenia. Na podstawie dokonanych obserwacji można stwierdzić, że konieczne zmiany alokacji zasobów nie docierają na czas do decydentów i są spóźnione w stosunku do potrzeb reagowania na zagrożenia. Decydenci nie mogą też rozstrzygać o alokacji środków *ad hoc*, poza rzeczywistymi potrzebami zdefiniowanymi przez wojskowych. Obecnie stosowane procesy lub ich brak ograniczają możliwości szybkiego pozyskiwania zdolności do skutecznego adaptowania się do ewoluujących zagrożeń i nieprzewidywalnych zdarzeń oraz pojawiających się nowych możliwości oddziaływania strategicznego, jakie dają nowe technologie. Czasochłonny charakter obowiązującego, ale – w mojej ocenie – niestosowanego procesu planowania, programowania i budżetowania utrudnia jego modyfikowanie. Przemysł obronny nie jest zainteresowany obniżaniem kosztów, wprowadzaniem szybkich zmian w parametrach pozyskiwanego sprzętu i jest odporny na alternatywne rozwiązania komercyjne, wymagające mniejszych nakładów finansowych. Najwyższy czas, aby wyjść poza scentralizowany, skonsolidowany, niekonkurencyjny, biurokratyczny i statyczny proces i stworzyć dla niego alternatywę, aby pozyskać rzeczywiście potrzebne zdolności i uniknąć zaskoczenia strategicznego.

Sformułowana sytuacja problemowa i niepewności wynikające z wojny prowadzonej przez Federację Rosyjską w Ukrainie oraz jej polityka w wymiarze międzynarodowym, stanowiły podstawę do sformułowania głównego problemu badawczego wyrażającego się pytaniem: **Jakie implikacje dla bezpieczeństwa międzynarodowego w wymiarze regionalnym wywołuje wojna prowadzona przez Federację Rosyjską w Ukrainie?**

Za główny cel badań, których wyniki zostały zaprezentowane w niniejszej monografii przyjęto wypracowanie wniosków z przeprowadzonych w ostatnim czasie przez Federację Rosyjską działań w Ukrainie. Ponadto, na podstawie rosyjskich zamiarów strategicznych i trendów występujących w środowisku międzynarodowym, opracowano i przedstawiono Czytelnikowi

predykcję zdarzeń, które mogą być konsekwencją polityki Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej.

Monografia została przygotowana przez zespół badaczy reprezentujących różne ośrodki akademickie, co bez wątpienia stanowi o jej dodatkowej wartości. Spojrzenie na analizowane fakty z odmiennej perspektywy pozwala osiągnąć cele o szerszym spectrum i o większej efektywności prognozy scenariuszy rozwoju sytuacji polityczno-wojskowej. Dzięki temu również osiągnięcie celów badawczych było możliwe na podstawie różnorodnych podejść, metod, technik i narzędzi, co zostało wyartykułowane we wstępach do poszczególnych rozdziałów monografii. Konkluzje z badań przeprowadzonych przez szerokie grono naukowe uprawdopodobniają rezultaty badawcze i jednocześnie uwiarygodniają przedkładane dla Czytelników treści.

W części pierwszej przedstawiono wnioski wynikające z dotychczasowej konfrontacji Federacji Rosyjskiej z Ukrainą. Rozważania otwiera Pan prof. dr hab. Marek Wrzosek, który zaprezentował czynniki wpływające na zmianę sposobu postrzegania bezpieczeństwa militarnego Polski w związku z toczącą się rosyjsko-ukraińską wojną. Wnioski i doświadczenia z rosyjskiej agresji na Ukrainę ulokował w procesie wzmacniania odporności na zagrożenia militarne Polski i zaprezentował je w aspektach konieczności dokonania zmian w sztuce wojennej, pojawiania się nowych wyzwań dla strategicznego rozpoznania wojskowego oraz rekomendacji dla systemu obronnego Polski. Dr hab. Adam Radomyski dokonał oceny działań ofensywnych prowadzonych przez Siły Powietrzne Federacji Rosyjskiej po napaści zbrojnej na Ukrainę oraz zidentyfikował słabe i mocne strony zarówno rosyjskich sił powietrznych, jak i ukraińskiej obrony powietrznej. Dr Rafał Kołodziejczyk przedstawił ocenę cybernetycznego pola walki w toczącym się konflikcie, głównie w sferze wojny informacyjnej. Wyjaśnił, jak działania dezinformacyjne wpływają na świadomość odbiorców. Dr Jacek M. Raubo podsumował rozważania dotyczące współczesnej aktywności służb specjalnych w przestrzeni transatlantyckiej. Dr Łukasz Przybyło przedstawił kluczowe tezy dotyczące aktywności Federacji Rosyjskiej w sferze politycznej, militarnej i gospodarczej, wyłaniające się z opracowań rosyjskich naukowców wojskowych i skonfrontował je z powszechnie dostępnymi danymi statystycznymi i informacjami dotyczącymi przebiegu wojny w Ukrainie.

W części drugiej dokonano oceny bezpieczeństwa europejskiego w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę. Dr hab. Piotr Grochmalski przedstawił ocenę geopolityczną prowadzonej przez Władimira Putina polityki w zderzeniu ze strategią Federacji Rosyjskiej zastosowaną w tej wojnie. Dr Tomasz Pawłuszko wskazał na główne elementy współpracy państw

Zachodu w dziedzinie bezpieczeństwa, a następnie dokonał próby ustalenia sposobów na osłabienie bezpieczeństwa międzynarodowego i wskazał na ryzyka destabilizacji zachodnich systemów współpracy ze strony wrogich państw autorytarnych. Dr Kamila Kasperska-Kurzawa dokonała oceny konsekwencji agresji Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy w kontekście transformacji europejskiego systemu bezpieczeństwa, skutkującej decyzjami Szwecji i Finlandii o przystąpieniu do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Dr Piotr Krzykowski dokonał próby oceny amerykańskich inicjatyw odstraszających oraz ich roli w odstraszaniu Federacji Rosyjskiej i przeciwdziałaniu jej agresji na państwa naszego kontynentu. Mgr Tomasz Nowak przedstawił istotę szantażu nuklearnego stosowanego przez Federację Rosyjską i scharakteryzował działania służące zastraszeniu Ukrainy i NATO po rozpoczęciu działań bojowych w Ukrainie.

W części trzeciej dokonano oceny konsekwencji rosyjskich zamiarów strategicznych na wybrane sfery bezpieczeństwa. Dr hab. Adrian Miętega scharakteryzował kulturę wojskową Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, uwzględniając system kształcenia żołnierzy oraz kwestie żywe obecnie w rosyjskich siłach zbrojnych. Dr Klaudia Stachowiak przeprowadziła ocenę wpływu rosyjskiej inwazji na stan bezpieczeństwa energetycznego Ukrainy. Z kolei dr Agata Krzywdzińska przybliżyła sytuację mediów na Krymie na przestrzeni ostatnich 10 lat, tj. od momentu aneksji półwyspu do 2024 roku, ze szczególnym uwzględnieniem obecności rosyjskich mediów i ich roli w wojnie informacyjnej przeciwko Ukrainie. Dr Mateusz Ziętarski przeprowadził analizę strategii demograficznej Federacji Rosyjskiej w kontekście okupowanych terytoriów, koncentrując się na celowym ingerowaniu w strukturę populacji przez przymusowe wysiedlenia i przyznawanie Ukraińcom rosyjskiego obywatelstwa. Dr Marcin Piotr Rydzek skoncentrował się na nowych technologiach, w tym na ich roli w wojskowości oraz wpływie sztucznej inteligencji na kreowanie bezpieczeństwa globalnego.

Na zakończenie chciałbym podziękować za cenne uwagi recenzenckie Pana Profesora Jarosława Wołęjszo, które również miały wpływ na ostateczny kształt i wartość naukową niniejszej monografii.

Mirosław Banasik